

EFFECTIVENESS OF EDUCATION IN TECHNOLOGICAL EDUCATION

VASIL VASILEV

PHD AT PEDAGOGICAL FACULTY,
DEPARTMENT TECHNOLOGY STUDY AND VOCATIONAL EDUCATION
AT KONSTANTIN PRES LAVSKY – UNIVERSITY OF SHUMEN

BULGARIA

VASKO_I_VASILEV@ABV.BG

ABSTRACT: THE EFFECTIVENESS OF THE LEARNING PROCESS IS DIFFICULT TO MEASURE. FOR SCHOOLS IT IS DETERMINED BY: ABSORPTION OF KNOWLEDGE, SKILLS AND COMPETENCES; HARMONIOUS DEVELOPMENT OF PERSONALITY IN THE PROCESS OF VOCATIONAL EDUCATION; REALIZATION OF THE PURPOSE OF THE SCHOOL, AS MEASURED BY THE NUMBER OF STUDENTS RECEIVING VOCATIONAL TRAINING, ACCORDING TO THE CURRICULUM FOR THE TRAINING; PROFESSIONAL AND SOCIAL REALIZATION OF THE STUDENTS WHO COMPLETE VOCATIONAL EDUCATION.

KEYWORDS: EFFECTIVENESS OF THE LEARNING PROCESS, EDUCATIONAL SYSTEM.

Ефективността на учебния процес е трудно измерима. За училищата тя се определя от:

- степен на усвояване на знания, умения, компетенции ;
- хармонично изграждане на личността в процеса на осъществяване на професионално образование;
- реализация на предназначението на училището, измерена чрез броя ученици получили професионална квалификация, съобразно учебния план за обучение;
- професионална и социална реализацията на учениците след завършване на професионално образование.

Степента на усвояване на знанията и уменията намира количествен израз в регистрираните текущи, срочни и годишни оценки, както и в оценките от ДОИ и държавните изпити за придобиване на степен на професионална квалификация (в професионалните училища).

Ориентир за ефективността е средния годишен успех Друг измерител на ефективността са резултатите от проведените тестове за входно-изходно равнище.

Ефективно е привлекателното училище, в което учениците с желание посещават учебните занятия, а не само защото са задължени.

Динамиката на съвременната цивилизация, бързата смяна на техниката и технологията, хуманизацията и демократизацията на обществените отношения, интелектуализацията на труда – тези и други тенденции обуславят смяната на парадигмата “образование за цял живот” с парадигмата “образование през целия живот”. Образованието на средното училище ни дава здрава основа от знания за цял живот, научавайки ни да си отговаряме на въпроси като – какво?, колко?, къде?, кога?, кои? Висшето образование ни прави специалисти с фундаментална теоретична

подготовка и ни научава да мислим с механизмите на въпроса – защо? Пред истинския професионалист стоят обаче многобройните – как?, където той трябва да оцелява. В днешния свят на бързо развиващи се информационни технологии все по-трудно е да си на "гребена на вълната" в професионалното направление, което си избрал. Да се адаптира образованието към потребностите на информационното общество предполага училището да изгражда у обучаващите се способност непрекъснато да се обучават през целия си живот. За да се стимулира и подпомага това непрекъснато обучение, трябва да се измислят такива дидактически формули, които да показват на обучаемите как да се превърнат в един вид архитекти на собствения си процес на обучение. Чуждестранният опит е полезен не като образец за подражание, а като важен ориентир, използването на който изисква обаче творческо, преобразуващо отношение. За разлика от България западните системи за непрекъснато образование се формират и развиват в условията на относително стабилни социални и социокултурни норми.

Същността и основните параметри на технологията на обучението през целия живот в информационното общество се определят от характера на отношенията между неговите субекти. В педагогическия и андрагогическия модел между тези отношения има твърде съществени различия: В *педагогическия модел* преподавателят изпълнява първостепенна роля, а обучаваните са изцяло зависими от него. Той определя всички основни параметри – целите, съдържанието, формите и методите, средствата и източниците на обучението. Учащите се са лишени от възможността съществено да влияят върху планирането, осъществяването, оценяването и корекцията на процеса на обучението. Основната тяхна задача е да възприемат и усвояват от преподавателя знания. В съответствие с това цялата технологична верига е ориентирана главно към педагога.

Промените в обществено-икономическите взаимоотношения, в обществените структури и ценности се отразяват най-вече на образованието и неговата структура, тъй като системата на образованието е част от общественото устройство (Краус, К. и Й. Цакова, 1999). Несъмнено то (образованието) трябва да задоволява и социалните нужди, и индивидуалните потребности, да подготвя за упражняване на професия, да подготвя за живот в информационното общество чрез знания, умения и ценностни ориентации.

Основната задача е да се изяснят параметрите на обучение на индивидите и да се сформира у тях устойчива мотивация за учене. За това трябва да има определен жизнен проблем на обучаемия, да се изясни, в какви области на науката обучаемият трябва да се занимава и да се определят конкретните знания, умения, навици и качества, които е нужно да се овладеят. Крайният резултат от тези действия е съставяне на предполагаем модел на компетентности, необходими на човека за промяна на неговата проблемна ситуация. След това е нужно да се проведе анализ на нивото на компетентност и предварителна подготовка в тази област на знание, в която на обучаемият предстои да се занимава. Сравнението на реалното ниво на компетентност с изискванията на предполагаемия модел ще позволи да се определят недостатъчните знания, умения, навици и качества.

Още на първата среща следва да се проведе оценяване или самооценяване, резултатите от което могат да се отразят в т. нар. портфолио. То може да послужи като основа за изработване на индивидуален план за развитието на учащия, както и за внасяне на корекции в предварително създадената от преподавателя учебна програма.

Образователното портфолио е специфична информационна технология (Петров, П. и М. Атанасова, 2001). Най-често срещаният случай е човекът сам да разработва и подрежда съдържанието на портфолиото за самия себе си. Това е съществено важна част от съвременното образование. Себепознанието е продължителен, сложен процес, който стои в основата на всяко образование. Портфолиото е един сравнително нов за училищната и университетската практика модел на оценяване. Чрез него преподавателите помагат на учещите се да се самонаблюдават и самооценяват кои са значимите за тях цели. Този начин на отразяване на постиженията от ученето подсилва взаимодействието между обучаващи и обучавани при определяне на критериите и стандартите за оценяване на извършеното.

Подборът, подреждането, представянето на информацията за себе си зависи освен от равнището на себепознание, и от желанията, стремежите, усилията на обучавания да създаде конкретни представи у другите за себе си (Павлов, Д., 2003,). Практически това означава изграждане на личностен модел и доближаване до него, до неговите характеристики и поведение.

Портфолиото на обучаваните по технологията на непрекъснатото образование съдържа:

- причините за обучението;
- интереси и потребности;
- очаквани резултати.

Удовлетвореността на индивидуалните потребности и очаквания е възможно, ако целенасочено се проучат подходите, стиловете, стратегиите и уменията за учене на записалите се да учат по технологията на непрекъснатото обучение курсисти.

Преподавателите могат ефективно да организират процеса на обучение, да достигнат по-добри оптимални резултати в обучаването и развитието на личностите на обучаемите, постоянно усъвършенстване на своите собствени професионални и човешки качества. Преподавател, ефективно реализирал своите професионални качества, достигнал високи резултати в педагогическата дейност, повишава своя социален статус, самоутвърждава се като личност и професионалист, получава стимул за развитие на своите познавателни, обществени, професионални интереси.

Педагогическите технологии нямат универсален характер. Прилагането на коя да е конкретна технология до голяма степен зависи от характера на подготовката и личностните особености на самите учащи се. *Педагогическият* технологичен модел е по-подходящ за учащи се, които нямат високо самосъзнание и чувство за отговорност за собственото си учене, предварителната им подготовка по дадена тема е недостатъчна и не е налице силна вътрешна мотивация за преодоляване на затрудненията и предизвикателствата по време на обучението.

Препоръките за повишаване ефективността на учебния процес трябва да се обърне внимание на статуса на учителите и превръщането на образованието в приоритет на държавната политика. Основните критерии за това са:

1. При набиране на учители да се привличат добре подготвени и млади хора. Необходими са лични качества като висока нравственост, чувство за отговорност, мотивация и умения за работа в екип;
2. Базисната подготовка в училище да бъде свързана с изискванията за новаторска професионална дейност.

3. В бързо променящия се свят в хода на своята професионална дейност учителите да получават непрекъсната квалификация.
4. Учителят да взема участие в образователните промени.
5. Информацията в образованието да стане едно от най-важните средства за осъществяване на новата образователна парадигма.

Предизвикателства, пред които са изправени съвременните учители са:

- издигане имиджа на учителската професия;
- поставяне на акцент върху професионалната практика на учителя и развиване у него на лични и социални умения още по време на базисната подготовка;
- възможности за издигане в професионалната кариера;
- непрекъснато обучение;
- осигуряване на учителите на по-широки възможности за оценяване на тяхната работа.

За да се постигне висока ефективност е необходимо учителят отговаря на следните условия:

1. Да бъде съпричастен към проблемите и отворен към иновациите;
2. Да бъде толерантен към различията, да демонстрира както себеуважение, така и уважение към другите;
3. Да бъде посветен на професията си и високо отговорен за всичко, което е свързано с нея

Според М. Андрев на въпроса „Как се определят основните задачи на учителя в образователния процес? първата задача включва всички въпроси на ориентирането на учителя в особеностите на учениците, на техния жизнен опит, на обществената и образователната среда. Това се постига най-добре чрез свободното общуване както в началото на учебната година, така и в началото на всеки учебен ден. Втората задача обхваща „подреждането на образователната среда”. Учителят трябва да подреди съобразно с възможностите на обкръжението една стимулираща училищна среда, обстановка. Към нея се отнасят заместването на чиновете с маси, подреждането на различни материали, с които ще работят учениците под влияние на интересите си: библиотека, тажерки, инструменти, приспособления за работа и творчество и т.н. Третата задача обхваща организирането на обществения живот на учениците. Основно място тук имат отношенията между учениците и между тях и учителя. Учителят трябва майсторски да съчетава функциите си на ръководител и на член, сътрудник на групата, за да не изпусне „кормилото на класа”. Между учениците се култивират естествени и свободни отношения на взаимодействие и сътрудничество. Четвъртата задача се свежда до правилен „подбор на работните единици”, т.е. да „подбере най-подходящите занятия, да сортира интересите, да подпомогне учениците да си подберат дейности”. Петата задача е приложението на извършената работа, проектът дава някакъв продукт, който трябва да се използва от детето, класа, училището.

REFERENCES

1. **Andreev, M., 1986:** Integrativni tendentshii v obuchenieto, "Narodna profeta", S., 1986
2. **Kraus, K., Y. Cakova, 1999:** Mezhdunarodno sravnitelno izsledvane za obrazovaniето na vuzrastnite – Strategii na obrazovatelnata i nauchnata politika, br. 4, 1999, s. 16-23.
3. **Dimitrova, N., 2013:** Kompetentnostniyat podhod – vazhen element v obrazovatelniya protshes. Nauchni trudove na kolezh – Dobrich, Tom VI, 2013, str. 186-194
4. **Pavlov, D., 2003:** Obrazovatelni informatshionni tekhnologii. Modul tretii (M-3) m IK "Daniela ubenova", S., 2003
5. **Petrov, P., M. Atanasova, 2001:** Obrazovatelni tekhnologii i strategii na uchene – izdatelstvo "VEDA SLOVENA - ZHG", S., 2001
6. **Dimitrova, N., 2015:** Operationalize the aims of technological education International Scientific Online Journal. Issue 16, December 2015, www.sociobrain.com pp. 48 - 53